

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548
3. การจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความหมายแตกต่างกันไปตามความเข้าใจ และประสบการณ์แต่ละบุคคล ดังนี้

รีดเดอร์ (Reeder, 1978 อ้างถึงใน บุญเรือน เข้มกลีบ, 2546, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและมีส่วนร่วมของกลุ่ม

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 183 - 186 อ้างถึงใน อภรณ์ วัชรระ, 2546, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ทั้งยังทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527, หน้า 2 อ้างถึงใน พิภพ กิตติกาศ, 2550 หน้า 12) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีด

ความสามารถของตนในการจัดการ และควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคมและได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

อคิน ระพีพัฒน์ (2527, หน้า 320 อ้างถึงใน จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์, 2548 หน้า 9)

ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่างซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกมาให้ประชาชนมาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดขึ้นมา

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528, หน้า 3 - 5 อ้างถึงใน อติสรณ์ ชัดสีใส, 2551, หน้า 5 - 6)

ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า ต้องครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคน และสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา การพิจารณาในมิติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

3. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบายและลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

อรพินท์ สฟโซลชัย (หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, ออนไลน์, 2550)

ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และรวมในกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

จากความหมายของการมีส่วนร่วมที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุป ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มคนในสังคมได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุด คือการมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจ การมีส่วนร่วม

ในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล ในการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองทั้งในลักษณะของปัจเจกชน กลุ่มคน หรือองค์กร

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกตามลักษณะงาน หรือกิจกรรมที่ดำเนินการ ได้หลายลักษณะทั้งในด้านบริหารจัดการ ด้านทางการเมือง การพัฒนาชุมชน รวมถึงด้านบริบทของการมีส่วนร่วม ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายประการ ได้แก่

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 59 - 76 อ้างถึงใน สุขกิจ สารปริง, 2549, หน้า 8 - 10) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนา โดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นตัดสินใจปฏิบัติการ (Operating Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงานเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการ การคัดเลือกผู้นำ และการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการ และแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการ และผลงานที่ปรากฏ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะช่วยให้ด้วยความเต็มใจ

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหาร และการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ การฝึกอบรมผู้ที่เข้า

ปฏิบัติในโครงการ หรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ (Programmer Enlistment - Activities) เป็นการเข้ามีส่วนร่วมโดยการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ พบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้นผลประโยชน์จะไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญ แต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังการมีส่วนร่วมด้วย

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา

3.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self - Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) และความคุ้มค่าของผลประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานรวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไปและเป็นการประเมินผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวเป็นระยะๆ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization = WHO, 1981, pp. 41 - 49 อ้างถึงใน จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์, 2548. หน้า 12) ได้เสนอว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยขบวนการ 4 ขั้นตอนคือ

1. การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผลและประการสำคัญคือการตัดสินใจด้วย

2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากรมีความรับผิดชอบให้การจัดสรรควบคุมทางการเงินและการบริการ

3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์ของกลุ่มหรือผลประโยชน์ของสังคมโดยรวม

อคิน รพีพัฒน์ (2525, หน้า 104 - 111 อ้างถึงใน จิตติชัย ดอกไม้, 2549, หน้า 13) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ระดับคือ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และความต้องการของชุมชน ตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)
 2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทาง และวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม
 3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา
 4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527 อ้างถึงใน วชิร เชาวสุข, 2552, หน้า 11) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนา
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนกระบวนการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลในการแก้ไขปัญหา

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527, หน้า 6 - 7 อ้างถึงใน กฤตภาส อิศราพานิช, 2549, หน้า 28) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน มีดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผน นโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหา ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายและแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้

โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อรพินท์ สฟโชคชัย (หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, ออนไลน์, 2550) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งหากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไป จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ โดย 5 ขั้นตอนนั้น ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ
5. การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ

ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, ออนไลน์, 2553) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าเป็น การที่คนส่วนใหญ่ของชุมชนมีส่วนสำคัญในขบวนการใด ๆ ที่มีผลต่อชุมชนนั้น ๆ โดยการที่จะ บ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้น ควรจะมีส่วนร่วมอย่างน้อย ใน 5 ขั้นตอน คือ

1. ร่วมในการค้นหาและวิเคราะห์ปัญหา
2. ร่วมในการวางแผน
3. ร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน
4. ร่วมในการติดตามประเมินผล
5. ร่วมในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เห็นได้ว่ารูปแบบหรือลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวความคิดของ นักวิชาการดังกล่าวข้างต้นนั้นประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหา การมีส่วนร่วมในการรับรู้ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย การมีส่วนร่วมในการลงทุน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการปรับปรุง แต่เมื่อพิจารณาตามแนวความคิดของ โคเฮน และอ์ฟออฟ แล้วถือว่าครอบคลุมรูปแบบหรือลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2544, หน้า 7 - 8 อ้างถึงใน ถัดดา ระภิ. 2546, หน้า 15 - 17)

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับประชาชน ช่วยให้เกิดความกระฉับในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงาน สามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้
3. การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน
5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง
6. ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

อรรถัย กักผล (2548, หน้า 22 - 23) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยในการตัดสินใจ เป็นการเพิ่มทางเลือกใหม่ ๆ ในการเป็นตัวช่วยเลือกตัดสินใจให้เกิดความรอบคอบขึ้น
2. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและการเสียเวลา เมื่อช่วยกันคิดและตัดสินใจ จะช่วยลดการขัดแย้งและช่วยให้เกิดการยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยเร็ว จึงไม่เกิดการสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่าย
3. ช่วยสร้างการยอมรับ เป็นการลดความขัดแย้งในกลุ่มคน เกิดความชอบธรรมมากขึ้น
4. ช่วยให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ปลุกฝังให้ประชาชนรู้สึกความกระตือรือร้นในการทำงาน รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ

5. ลดการเผชิญหน้า และลดความขัดแย้งได้ เมื่อประชาชนหันหน้าเข้าหากันร่วมคิดและร่วมปรึกษาหารือกัน

6. เกิดความใกล้ชิดกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน

7. มีการพัฒนาการและความคิดเชิงชาตินิยมของประชาชนเพิ่มขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ฝึกฝน และเรียนรู้กระบวนการการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

8. ช่วยให้ประชาชนสนใจ และเข้าใจปัญหามากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักถึงปัญหาและมีความกระตือรือร้นมากขึ้น

9. เกิดความรู้สึกร่วมและเกิดการหวงแหนท้องถิ่นของตนเอง

10. สร้างประสบการณ์และความคุ้นเคยการใช้สิทธิที่ดีของประชาชน

11. ประชาชนเห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหามากขึ้น

12. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงตามเป้าหมาย

13. สามารถป้องกันการบริหารจัดการของรัฐที่ไม่โปร่งใสได้

การมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายทั้งด้านตัวบุคคล สังคม ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ โดยเป็นไปตามวิธีการมีส่วนร่วมแต่ละประเด็น ซึ่งในภาพรวมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคลในการพัฒนาศักยภาพ สังคมชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรัก ห่วงแหน รับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ สร้างฉันทามติ ลดกระแสการต่อต้าน หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา มีการรวมพลังเกิดความสามัคคี เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลซึ่งจะทำให้บรรลุดัตุประสงค์ในการกระจายอำนาจสู่ประชาชนในท้องถิ่น

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเกิดจาก ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง อำนาจบีบบังคับที่เกิดจากคนที่อำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527, หน้า 183 อ้างถึงใน อารักษ์ วัชร, 2546, หน้า 15)

ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ปรัชญา เวสารัชช. 2528, หน้า 170 อ้างถึงใน สิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2550, หน้า 38 - 39) ได้กล่าวถึง ดังนี้

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย

2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำ

3. ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน เช่นค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์

ออมทรัพย์

4. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจ ไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคี สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536, หน้า 179 - 181 อ้างถึงใน จิตติชัย ดอกไม้, 2549, หน้า 13 - 15) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านบุคคล บุคคลที่จะทำงานพัฒนา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนนั้น ต้องสร้างเงื่อนไขของบทบาทของตนให้พร้อมที่จะเข้าไปทำงานและให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยต้องมีทัศนคติ และจิตสำนึกต่อประชาชนอย่างเหมาะสม เช่น การยอมรับ ศักดิ์ศรีของประชาชนเท่าเทียมกับตน การมีความเชื่อและเคารพในตัวประชาชน การพร้อมที่จะเรียนรู้จากประชาชนและให้โอกาสแก่ประชาชน ในการแสดงความคิดเห็นและร่วมในกิจกรรมพัฒนาและการส่งเสริมให้เหมาะสม ในขณะเดียวกันควรให้โอกาสผู้นำชุมชน รวมไปถึงบุคคลที่มีคิดริเริ่มในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ

2. ปัจจัยด้านการบริหาร เป็นผลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบราชการหรือองค์กรพัฒนาเอกชนควรนำมาใช้ให้มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติพอสมควรเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ค่อนข้างมีอิสระและไม่ผูกพันกับระเบียบราชการมากเกินไป

3. ปัจจัยด้านโครงสร้างชุมชนแบ่งออกเป็นหลายองค์ประกอบ คือ

3.1 ลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชน ชุมชนใดที่มีความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะปฐมนิธิรู้จักกันเป็นญาติพี่น้องการมีส่วนร่วมจะดีกว่าชุมชนที่มีประชาชน จากหลายแห่ง และต่างวัฒนธรรมมาอยู่ด้วยกัน โดยมีฐานความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแบบทุติยภูมิ

3.2 โครงสร้างของประชาชน ชุมชนที่มีโครงสร้างประชากรวัยแรงงานมากการมีส่วนร่วมจะมีมากกว่า โครงสร้างที่วัยแรงงานย้ายออกไปทำงานที่อื่น

3.3 วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เช่น การมีคนในชุมชนที่มีความเห็นอกเห็นใจ และการเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือของผู้อื่นจะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมกันในชุมชนมากกว่าชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่

3.4 ค่านิยมของชุมชน เช่น ค่านิยมการนับถือผู้นำอาวุโสหรือผู้นำชุมชนทำให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการต่าง ๆ ได้

3.5 ในชุมชนที่ประชากรมีคุณภาพดี เช่น ฐานะ รายได้ การศึกษาดี มีทัศนคติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความตื่นตัวในการพึ่งตนเอง จะเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการมี

ส่วนร่วมของชุมชนมากกว่า

3.6 โครงสร้างของอำนาจหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจของกลุ่มในชุมชนเช่นผู้นำชุมชน ซึ่งโดยมากมักมีฐานะดีความรู้และประสบการณ์มากกว่าคนอื่นถ้าผู้นำเห็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วมก็จะเป็นแกนนำในการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.7 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ถ้าชุมชนตั้งถิ่นฐานมีลักษณะเป็นกลุ่มก็จะทำให้ประชาชนรู้จักกันและทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างกระจัดกระจายยากต่อการรวมกลุ่ม

3.8 ทรัพยากร และสภาพแวดล้อมของชุมชน ชุมชนใดมีทรัพยากร และมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดี เช่นเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชลประทานหรือประชาชนที่มีการศึกษาดี และมีรายได้จากการเกษตรสม่ำเสมอทุกปี จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าชุมชนที่ขาดทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546, หน้า 314 - 324 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2549, หน้า 7 - 8) กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของบุคคล

1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชนชั้นของสังคม เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษา

1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพอันเกิดจากพันธุกรรม แรงขับ การกล่อมเกลாதทางการเมือง ความต้องการทางจิตใจและสรีระ ความรู้สึกผูกพันกับชุมชน รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและเจตคติทางการเมือง

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ และปทัสถานของแต่ละสังคม

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของระบบการเมือง เช่น แนวคิดและปรัชญาของระบบการเมือง การเปิดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

4. ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนเกี่ยวข้อง เช่น ความใกล้ชิดกับปัญหา ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการใช้สอยต่าง ๆ

(ไชยชนะ สุทธิวรชัย, 2536, หน้า 25 - 26 อ้างถึงใน สิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2550, หน้า 40) ยังกล่าวว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอก คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้นมาสู่ตัวบุคคลในรูปแบบของความเชื่อ (Beliefs)

และความไม่เชื่อ (Disbeliefs) ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน คือ

1. ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ ได้แก่ เป้าหมาย (Goals) ความเชื่อ (Belief orientation) ค่านิยม (Value Standards) นิสัยและขนบธรรมเนียม (Habits and Custom)
2. ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ ได้แก่ ความคาดหวัง (Expectations) ข้อผูกพัน (Commitments) และ การบังคับ (Force)
3. ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ โอกาส (Opportunity) ความสามารถ (Ability) การสนับสนุน (Support) เป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านโครงสร้างชุมชน หรือสภาพแวดล้อม ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านการบริหาร นอกจากนี้แล้วการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนั้นอาจขึ้นอยู่กับ ความศรัทธา ความเชื่อ ความเกรงใจหรือการเคารพนับถือ และการใช้อำนาจ

ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาของ จันทนา สุทธิจักรี (2544, หน้า 427 - 429 อ้างถึงใน สิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2550, หน้า 48) มองว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย ยังคงมีในประเด็นดังนี้

1. การเพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งในประชาชนกลุ่มชั้นกลางขึ้นไปปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมในรูปแบบที่เป็นทางการ เนื่องจากปัญหาจากการขาดความเชื่อต่อศรัทธาต่อพฤติกรรมของนักการเมืองและพรรคการเมือง อีกทั้งวิถีชีวิตในโลกเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้ขาด “สาธารณประโยชน์จิต” คือมองเห็นประโยชน์ส่วนตน มากกว่าส่วนรวม ส่วนประชาชนที่เป็นกลุ่มคนระดับล่างนั้นจะขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยเหตุจากฐานะยากจน ขาดการศึกษา ขาดโอกาสการประกอบอาชีพ
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงสัญลักษณ์ โดยปราศจากความตระหนัก ความเข้าใจ ในคุณค่าและความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง หรือเป็นการมีส่วนร่วมเพราะอิทธิพลของปัจจัยแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่นการซื้อสิทธิขายเสียง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย เช่น การทุจริต คอร์รัปชัน
3. การมีส่วนร่วมอย่างไม่มีระบบ เป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงทำลายความสงบสุขของสังคมและพัฒนาการทางการเมือง

4. การมีส่วนร่วมในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการที่มากเกินไป เนื่องจากการใช้นโยบายที่เกิดผลกระทบกับประชาชน ทำให้เกิดภาวะกดดันค้ำบังใจจนต้องลุกออกมาเรียกร้อง กดดัน เหยียดหน้ากับอำนาจรัฐ โดยการก่อม็อบ การประท้วง จนอาจเกิดการเคลื่อนย้ายอำนาจทางการเมืองโดยวิถีทางนอกระบบประชาธิปไตย

5. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการจัดตั้งเพื่อผลประโยชน์แอบแฝง เป็นการระดมสรรพกำลังทางการเมืองของประชาชนมาเป็นฐานรองรับอำนาจหรือวัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายอำนาจทางการเมืองของนักการเมือง หรือพรรคการเมือง

6. วิธีคิดหรือพฤติกรรมของบุคลากรของรัฐ โดยมองเห็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยการชุมนุมประท้วง ไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านนโยบายของรัฐ เป็นพฤติกรรมของการก่อความไม่สงบวุ่นวายเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของรัฐบาล

จากการวิเคราะห์สถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะของประเทศไทย ยังจัดว่ามีปัญหาและอุปสรรคและทำให้การดำเนินโครงการหลายประเภทเป็นไปอย่างไม่โปร่งใสอาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2546, หน้า 42)

1. ประชาชนยังขาดความตระหนัก ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึก ซึ่งหมายถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องปัจเจกบุคคล แต่ละคนอาจมองการบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะที่ว่ามีใช่บทบาทหน้าที่ของตน องค์การหรือหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการให้กับประชาชน อีกประเด็นหนึ่งประชาชนอาจมองว่าตนเองมิได้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง การเข้าไปมีส่วนร่วมจึงไม่อาจทำให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์อะไร

2. ระบบราชการเดิมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งระบบราชการยังไม่กระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการมองว่าประชาชนเป็นเพียงผู้รับผลประโยชน์ การเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำให้งานล่าช้า รุงรัง และไม่ทันการ

จากการศึกษาของ ฉลาดชาย รมิดานนท์ (2553) พบว่าอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกลุ่ม 3 ด้าน คือ

1. อุปสรรคด้านการเมือง เกิดจากการไม่ได้กระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้แก่ประชาชน โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การปกครอง การบริหาร เศรษฐกิจ ตกอยู่ในกำมือของทหาร นายทุน และข้าราชการ

2. อุปสรรคด้านเศรษฐกิจ เกิดจากการขาดความสามารถในการพึ่งตนเอง อำนาจ

การต่อรงมีน้อย กระบวนการผลิต ปัจจัยการผลิตอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์

3. อุปสรรคด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณีในแต่ละพื้นที่ที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เนื่องจากขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548

องค์กรจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

องค์กรจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น
2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วย

1. ผู้บริหารท้องถิ่น เป็นประธานกรรมการ
 2. รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นทุกคน เป็นกรรมการ
 3. สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน เป็นกรรมการ
 4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน เป็นกรรมการ
 5. ผู้แทนภาคราชการและ/หรือรัฐวิสาหกิจที่ผู้บริหารท้องถิ่น คัดเลือกจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเป็นกรรมการ
 6. ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนแต่ไม่เกินหกคน เป็นกรรมการ
 7. ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการและเลขานุการ
 8. หัวหน้าส่วนการบริหารที่มีหน้าที่จัดทำแผน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
- กรรมการตามข้อ 3, 4, 5, และ 6 ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่

1. กำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น โดยพิจารณาจาก
 - 1.1 อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของประชาชน เช่น การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การผังเมือง
 - 1.2 ภารกิจถ่ายโอนตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ กลุ่มจังหวัด และจังหวัด โดยให้เน้นดำเนินการในยุทธศาสตร์ที่สำคัญและมีผลต่อประชาชนโดยตรง เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ

1.4 กรอบนโยบาย ทิศทาง แนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด

1.5 นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นที่แถลงต่อสภาท้องถิ่น

1.6 แผนชุมชน

ในการนำประเด็นข้างต้นมาจัดทำแผนพัฒนา ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึงถึงสถานะทางการคลังของท้องถิ่น และความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ มาประกอบการพิจารณาคำ

2. ร่วมจัดทำร่างแผนพัฒนา เสนอแนะแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนา

ในการจัดทำร่างแผนพัฒนา ให้เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง นำปัญหาความต้องการจากแผนชุมชนที่เกินศักยภาพของชุมชนที่จะดำเนินการเองได้มาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนา แต่หากเกินศักยภาพของเทศบาล เมืองพัทยาองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง ให้เสนอปัญหา ความต้องการไปยังองค์กรบริหารส่วนจังหวัด และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนำมาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามอำนาจหน้าที่

3. พิจารณาร่างแผนพัฒนาและร่างแผนการดำเนินงาน

4. ให้ความเห็นชอบร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงานตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ข้อ 19 (2)

5. พิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

6. แต่งตั้งที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานอื่นเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร

7. ในกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ให้คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ประสานกับประชาคมหมู่บ้านในการรวบรวม วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรมเพื่อประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นประธานกรรมการ

2. หัวหน้าส่วนการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการ
3. ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน เป็นกรรมการ
4. หัวหน้าส่วนการบริหารที่มีหน้าที่จัดทำแผน เป็นกรรมการและเลขานุการ
5. เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นที่ผู้บริหารท้องถิ่น

มอบหมาย เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการตามข้อ 3 ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีหน้าที่จัดทำร่างแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกำหนด จัดทำร่างแผนการดำเนินงานและจัดทำร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงานตามระเบียบฯ ข้อ 19 (1)

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นจัดประชุมประชาคมท้องถิ่น ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น รับทราบปัญหา ความต้องการ ประเด็นการพัฒนา และประเด็นที่เกี่ยวข้องตลอดจนความช่วยเหลือทางวิชาการ และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวบรวมแนวทางและข้อมูลนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น
3. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น
4. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาต่อไป

การจัดทำแผนพัฒนาสามปี มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับประชาคมท้องถิ่น กำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์

การพัฒนา รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของประชาคมและชุมชน โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมประเด็นหลักกาพัฒนา ปัญหา ความต้องการ และข้อมูลนำมาจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี แล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

3. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปีเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

4. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปีและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อนแล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีต่อไป

แผนพัฒนาสามปีให้จัดทำ และทบทวนให้แล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายนก่อนงบประมาณประจำปี ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจขยายเวลาการจัดทำแผนพัฒนาสามปีแล้วรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ ในกรณีของเทศบาลผู้ว่าราชการจังหวัดอาจมอบอำนาจให้นายอำเภอได้ เมื่อมีการขยายเวลาให้แจ้งจังหวัดเพื่อรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดตามวรรคสองให้เป็นอำนาจของนายอำเภอแล้วแจ้งจังหวัดเพื่อรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ

การแก้ไขแผนพัฒนาเป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาสามปี ให้ดำเนินการ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงพร้อมเหตุผลและความจำเป็นเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

2. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

3. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลง

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้ต่อไป

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

เมื่อผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาที่อนุมัติแล้ว และนำไปปฏิบัติรวมทั้งแจ้ง

สภาท้องถิ่น คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประกาศให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประกาศใช้ และปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวันแล้ว จากนั้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้แผนพัฒนาสามปีเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี และงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม รวมทั้งวางแผนทางเพื่อให้มีการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสามปี

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมแผนงาน

โครงการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วจัดทำร่างแผนการดำเนินงาน เสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

2. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาวางแผนการดำเนินงาน แล้วเสนอผู้บริหารท้องถิ่นประกาศเป็นแผนการดำเนินงาน ทั้งนี้ให้ปิดประกาศแผนการดำเนินงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประกาศเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันและต้องปิดประกาศไว้อย่างน้อยสามสิบวัน

การจัดทำแผนการดำเนินงานให้จัดทำเสร็จภายในเดือนธันวาคมของปีงบประมาณนั้น หรือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ดั่งงบประมาณดำเนินการหรือได้รับแจ้งแผนงาน/โครงการจากหน่วยราชการส่วนกลางส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีงบประมาณนั้น ซึ่งการขยายเวลาการจัดทำและการแก้ไขแผนการดำเนินงานเป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น

การติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วย

1. สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน
2. ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
3. ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
4. หัวหน้าส่วนการบริหารที่คัดเลือกตนเองจำนวนสองคน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการหนึ่งคนทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการและกรรมการอีกหนึ่งคนทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการกรรมการ ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่ง

คราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดแนวทาง วิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
2. ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
3. รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอต่อสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ โดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ปีประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน
4. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกดำเนินการหรือร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาได้โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้
 1. คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างข้อกำหนด ขอบข่ายและรายละเอียดของงานที่จะมอบหมายให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกดำเนินการ เพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น
 2. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติข้อกำหนด ขอบข่ายและรายละเอียดของงาน
 3. หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกดำเนินการหรือร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผล
 4. ให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกที่ดำเนินการหรือร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผลรายงานผลการดำเนินการซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลต่อคณะกรรมการติดตามและประเมินผลเพื่อประเมินผลการรายงานผล เสนอความเห็นต่อผู้บริหารท้องถิ่น
 5. ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอผลการติดตามและประเมินผลต่อสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ โดยทั่วกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ปีประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

การจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายของการวางแผน

การวางแผน ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมขั้นแรกของการบริหารงาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้ด้วยวิธีที่ดีที่สุด โดยมีผู้ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนไว้หลายท่านดังนี้

แอกคอฟ (Ackoff, 1970, pp. 1 - 4 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, หน้า 61) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวางแผนไว้ว่าการวางแผนหมายถึง การออกแบบ (Design) สิ่งที่จะประสงคในอนาคต และการกำหนดแนวทางที่มีประสิทธิผลเพื่อบรรลุสิ่งที่พึงประสงค์ดังกล่าว การวางแผนเป็นเครื่องมือของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) แต่ไม่ใช่เรื่องของคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการทั้งหมด หากการวางแผนกระทำโดยคนจำนวนน้อย จะมีลักษณะเป็นพิธีกรรมที่ไม่มีความสำคัญต่อความสำเร็จอาจก่อให้เกิดผลทางจิตใจในระยะสั้นเท่านั้นมิใช่การวางแผนสำหรับอนาคตที่มีความมั่นคงยั่งยืน

การวางแผน หมายถึง การวางหรือการกำหนดอนาคตล่วงหน้าเกี่ยวกับภารกิจหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะกระทำใ้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การวางแผนเป็นกระบวนการแรกของการดำเนินโครงการเป็นการพิจารณาให้ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำใด ๆ ล่วงหน้า เช่น ภายหลังจากการปฏิบัติงานตามแผนแล้วจะทำให้เกิดอะไรขึ้น จะให้ทำอย่างไรเพื่อให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ การดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นจะกระทำอย่างไร และจะต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง เพื่อให้การปฏิบัติตามแผนบรรลุตามที่ต้องการ เมอร์ริท และแมนเทล (Meredith and Mantel, 1995, p. 182 อ้างถึงใน กิจฐเขต ไกรวาส, 2553, หน้า 25)

روبบิน และครูลเทอร์ (Robbins and Coulter, 1996, pp. 228 - 229 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, หน้า 56) ให้ทัศนะไว้ว่าการวางแผน หมายถึง การกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) หรือวัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การ รวมทั้งการกำหนดกลยุทธ์ (Strategies) ทั้งหมด เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของวัตถุประสงค์ดังกล่าว ตลอดจนการพัฒนาลำดับขั้นของการวางแผนอย่างครอบคลุม (Comprehensive) เพื่อที่จะบูรณาการและประสานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้เป็นหนึ่งเดียวกัน การวางแผนจึงเกี่ยวข้องกับทั้งเป้าหมาย (Ends) และวิธีการ (Means)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (2534, หน้า 4 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2549, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการวางแผนพัฒนา (Development Planning) หมายถึง การกำหนดและตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะดำเนินงานอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด และใครเป็นผู้ดำเนินงานและรับผิดชอบ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐาน และการเมือง การบริหาร ทั้งนี้โดยการนำปัญหา (Problem) ความต้องการ (Need) นโยบายหรือคำสั่ง (Policy or Directive) และศักยภาพ (Potential) มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหานั้น สนองตอบต่อความต้องการของนโยบาย และพัฒนาศักยภาพ แล้วจึงกำหนดออกมาในรูปของแผนงานและโครงการ เพื่อพัฒนาปรับปรุง แก้ไขสภาพต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2536, หน้า 31) กล่าวว่า การวางแผนได้กลายเป็นหัวข้อการบริหารที่ได้รับความสนใจกันมากที่สุดในวงการนักบริหารมืออาชีพทั้งหลาย การวางแผนเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลหรือองค์การทำการตัดสินใจไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับงานบางอย่างที่จะกระทำในอนาคต กระบวนการดังกล่าวจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่เป็นชุดกิจกรรมต่อเนื่องกัน ซึ่งบางขั้นตอนอาจเป็นเรื่องที่ต้องทำทันทีเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

กล่าวโดยสรุป การวางแผนเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลหรือองค์กรได้กำหนดเป้าประสงค์ (Goals) หรือวัตถุประสงค์ (Objectives) ของกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต โดยคำนึงถึงปัญหา (Problem) ความต้องการ (Need) นโยบายหรือคำสั่ง (Policy or Directive) และศักยภาพ (Potential) มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้น แล้วจึงกำหนดออกมาในรูปของแผนงาน และโครงการ เพื่อพัฒนาปรับปรุง แก้ไขสภาพต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า

ความสำคัญของการวางแผน

พะยอม วงศ์สารศรี (2542, หน้า 70 อ้างถึงใน พิกพ กิตติกาศ, 2550, หน้า 27) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการวางแผน (Significance of Planning) ไว้ดังนี้

1. เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากว้างไกล มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ปัญหาความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ดังนั้นองค์การจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวและเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความผันผวนของสิ่งแวดล้อมอัน ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นต้น
2. ทำให้เกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาในองค์การ ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดร์จึงทำให้มีการยอมรับแนวความคิดเชิงระบบ (System Approach) เข้ามาใช้ในองค์การยุคปัจจุบัน
3. ทำให้การดำเนินการขององค์การบรรลุถึงเป้าหมายที่ปรารถนา ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองค์การ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันการดำเนินการเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต
4. เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อนเพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์การที่ชัดเจนและยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการจัดระเบียบขององค์การให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้น เป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

5. ทำให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานเนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัย ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยต่าง ๆ มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนใน อนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กรที่ดำเนินอยู่

พัชนี ธรรมเสนา (2553, หน้า 9) ได้ให้ความสำคัญของแผนไว้โดยสรุปดังนี้

1. เป็นตัวกำหนดทิศทาง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่ เกี่ยวข้องศึกษาริเริ่มกระบวนการเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพ

2. ลดความไม่แน่นอนลงหรือลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด

3. เป็นเครื่องประกันความเป็นไปได้ของการทำงานให้สำเร็จ

4. สามารถช่วยให้หลีกเลี่ยงความผิดพลาด สูญเสีย สูญเปล่า และความล่าช้า

5. ให้ทิศทางและความตระหนักเบื้องต้นในด้านเจตนารมณ์ขององค์กร

6. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ให้บรรลุเป้าหมายและ วัตถุประสงค์

7. เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจประจำวัน

8. เปิดโอกาสให้ผู้บริหารสามารถเตรียมรับมือในเชิงรุกกับความเปลี่ยนแปลงทั้งจาก สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกที่ได้คาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้าได้แทนที่จะรอสนองตอบในเชิงรับ

ความสำคัญของการวางแผนสามารถระบุให้เป็นรูปธรรมได้ดังนี้ รอบบิน และครูเทอร์ (Robbins & Coulter, 1996, p. 229 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2552, หน้า 67 - 71)

1. เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศหรือการพัฒนาองค์กร

2. เพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อลดความสูญเสียและความซ้ำซ้อนในองค์กร

4. เพื่อกำหนดมาตรฐานการควบคุม

5. เพื่อกำหนดแนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. เพื่อสร้างความผูกพันในหมู่พนักงานต่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

7. เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

8. เพื่อการพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

9. เพื่อพัฒนาแนวทางการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม

10. เพื่อลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของอนาคต

11. เพื่อการระบุผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

12. เพื่อการสำรวจและจัดสิ่งที่มีประสิทธิภาพออกจากองค์กร

13. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสำเร็จที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

14. เพื่อเป็นเครื่องมือของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการเพิ่มพูนสมรรถนะในการบรรลุเป้าประสงค์ขององค์การ

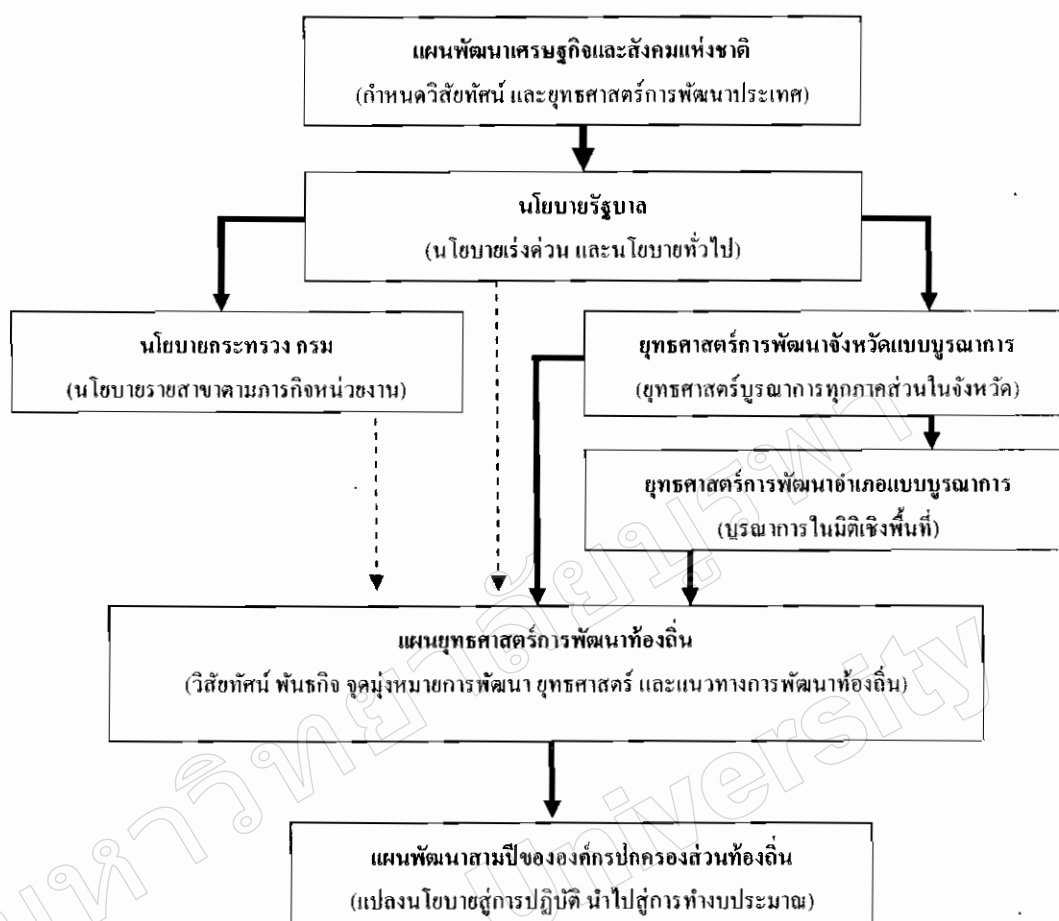
15. เป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขันเพื่อช่วงชิง

กล่าวโดยสรุปว่า ไม่มีองค์การใดที่ประสบความสำเร็จได้ โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดี ซึ่งการวางแผนถือเป็นเครื่องมือของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ช่วยให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นเครื่องมือของผู้บริหารสามารถเตรียมรับมือในเชิงรุกกับความเปลี่ยนแปลงทั้งจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกที่ได้คาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้าได้แทนที่จะรอสนองตอบในเชิงรับเพียงอย่างเดียว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 บัญญัติให้ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปพิเศษมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดอีกด้วย

เนื่องจากการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การปกครองการบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมาย กำหนด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นและการดำเนิน ตามแผน ความเป็นอิสระนั้นไม่ได้หมายถึงความเป็นอิสระในฐานะเป็น “รัฐอิสระ” แต่เป็นการมอบอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะบางส่วนให้ และยังคงอยู่ในการกำกับดูแลหรือตรวจสอบ โดยรัฐบาลและประชาคม ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตระหนักว่าแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ได้แก่ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล แผนกระทรวง แผนกรม และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ซึ่งเป็นแผนระดับชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาจังหวัดในระดับจังหวัด ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาอำเภอในระดับอำเภอ ซึ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาระดับจังหวัดและอำเภอนั้น ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาคมจะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ กับแผนพัฒนาท้องถิ่น
(กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น, 2548, หน้า 12)

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาสามปีผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้อง ตระหนักถึงขั้นตอน และกำหนดเวลาของการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาของทั้ง ระดับจังหวัดและระดับอำเภอด้วย

ประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่น

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาอำเภอ

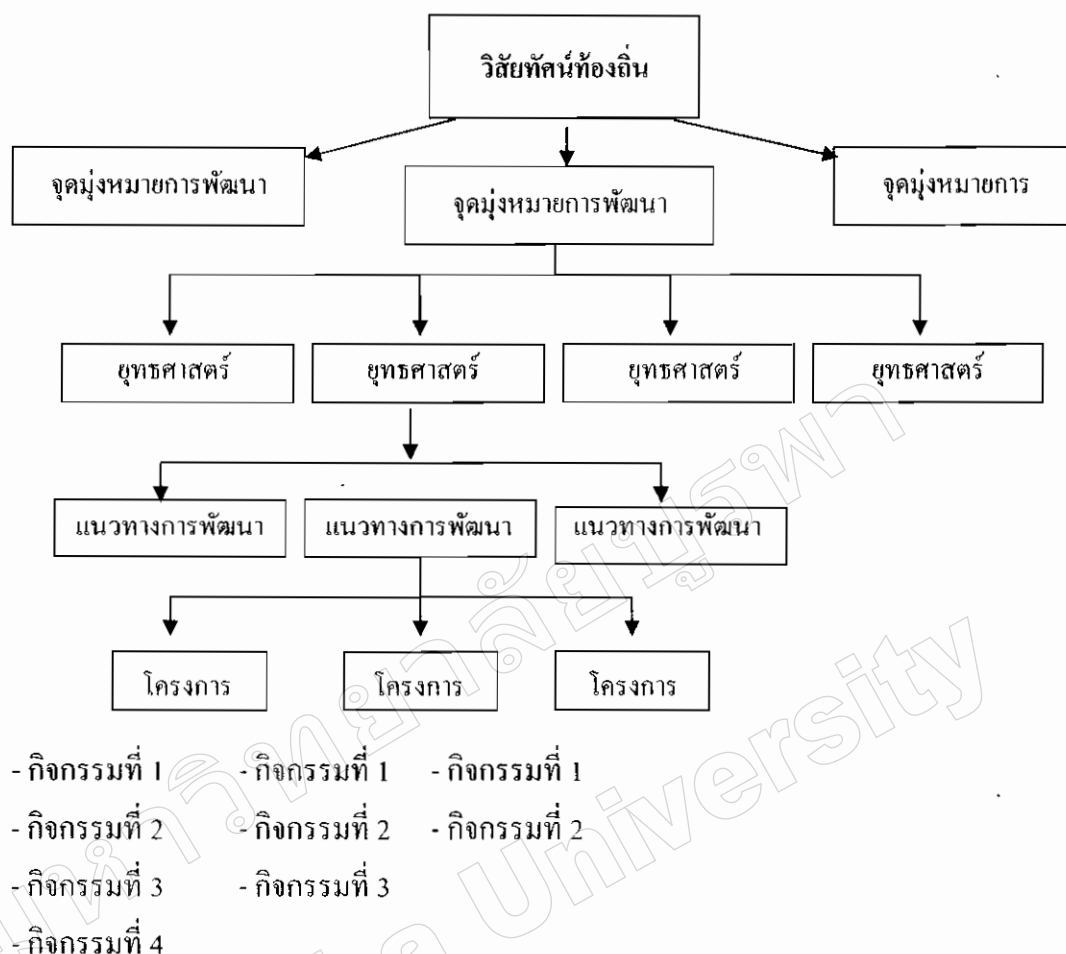
2. แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากอง อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาสามปี จะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำปีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการจัดทำงบประมาณในระบบมุ่งเน้นผลงาน

สำหรับแผนดำเนินงาน ที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548 นั้น มิใช่การจัดทำแผนพัฒนา แต่เป็นเอกสารที่รวบรวมแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละปีงบประมาณเพื่อให้ทราบกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ ที่ดำเนินการ

ลักษณะของแผนพัฒนาสามปี

แผนพัฒนาสามปี เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ไปสู่การ ปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่า ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่ง แนวทาง และภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่ง จะมีโครงการ/ กิจกรรมได้มากกว่าหนึ่ง โครงการ/ กิจกรรมที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุด

นอกจากนั้น แผนพัฒนาสามปี เป็นแผนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้การวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ/ กิจกรรมจากแผนพัฒนาสามปี ในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้ กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไป ด้วยความรอบคอบ และผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน (กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น, 2548, หน้า 34)

ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากับแผนพัฒนาสามปี

ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยมีแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือ ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 จึงกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามระเบียบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง, 2553, หน้า 2 - 3) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดประเด็นหลักการพัฒนา

คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับประชาคมท้องถิ่น กำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของประชาคมและชุมชน โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล ประเด็นหลักการพัฒนา ปัญหา ความต้องการ และข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี โดยจัดแยกประเภทของโครงการออกอย่างน้อยสามประเภท ดังนี้

1. โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง กล่าวคือมีขีดความสามารถทั้งทางด้านกำลังเงิน กำลังคน วัสดุอุปกรณ์ และความรู้ทางด้านการบริหารจัดการที่ดำเนินการได้เอง
2. โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอุดหนุนให้หน่วยงานอื่นดำเนินการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถ หรือไม่ประสงค์จะดำเนินการ จึงมอบให้หน่วยงานอื่นดำเนินการแทน โดยการตั้งงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนให้ตามระเบียบวิธีการของทางราชการ
3. โครงการที่ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ทั้งราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่น และภาคเอกชน อันเนื่องมาจากเป็นโครงการขนาดใหญ่ หรือเป็นโครงการที่หน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยปฏิบัติ และมีหน้าที่จัดบริการสาธารณะดังกล่าวอยู่แล้ว ทั้งนี้ รวมถึงโครงการเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ (ซึ่งมีกรอบในการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนอยู่แล้ว โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเสนอขอรับการสนับสนุนต้องอยู่ในเงื่อนไขของการขอรับเงิน อุดหนุนเฉพาะกิจดังกล่าว)

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นร่างแผนพัฒนาสามปี ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมา

ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี

ส่วนที่ 5 บัญชีโครงการพัฒนา

ส่วนที่ 6 การนำแผนพัฒนาสามปีไปสู่การปฏิบัติและการติดตามผลประเมินผล

ขั้นตอนที่ 4 การพิจารณาจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี

เมื่อคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำร่างแผนพัฒนาสามปีเรียบร้อยแล้ว ให้เสนอร่างดังกล่าวต่อคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาและเสนอผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี

ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติพร้อมทั้งประกาศใช้ และจัดส่งแผนพัฒนาสามปีให้กับคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาระดับอำเภอต่อไป

ประโยชน์ของแผนพัฒนาสามปี

การจัดทำแผนพัฒนาสามปี เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณา อย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่อาจมีความเชื่อมโยง และส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อกัน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุด ทรัพยากรการบริหาร (กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น, 2548) โดยทั่วไปประกอบด้วย

1. เงิน ทั้งเงินงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง และแหล่งงบประมาณภายนอก รวมทั้งมาตรการประหยัดงบประมาณรายจ่ายด้วย
2. คน ซึ่งหมายความรวมถึงผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะมีความแตกต่าง หลากหลายทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องนำศักยภาพของ กำลังคนเหล่านั้นมาใช้ รวมทั้งต้องพัฒนา กำลังคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และถ้าพิจารณาในความหมายอย่างกว้างและ อาจหมายความว่ารวมถึงประชาชนในท้องถิ่นซึ่งจะมีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่นด้วย
3. วัสดุอุปกรณ์ หมายถึงเครื่องจักร เครื่องมือ รวมทั้งอาคารสถานที่ที่จะสามารถนำมาใช้ในการบริหาร จัดการท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาสูงสุด โดยมีการและพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความทันสมัยเพื่อรองรับความก้าวหน้าของสังคมโดยส่วนรวม ได้อย่างเท่าทัน และใช้วัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวอย่างเต็มศักยภาพ
4. การบริหารจัดการ เป็นสิ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนทรัพยากรทั้งสามประการข้างต้นให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีสภาพการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องศึกษาและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

การจัดทำแผนพัฒนาสามปีเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรการบริหารส่วนตำบลได้พิจารณาอย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่อาจจะมีการเชื่อมโยงและส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อกันเพื่อให้องค์กรการบริหารส่วนตำบลนำมาตัดสินใจกำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารซึ่งหมายถึง เงิน คน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการขององค์กรการบริหารส่วนตำบลอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะสูงสุด นอกจากนี้ทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประหยัดสามารถวางพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพคนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง สร้างความเป็นธรรมในสังคม ทำให้การพัฒนานำไปสู่สังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน มองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และสามารถพัฒนาความคิด ทักษะและค่านิยมของชุมชนและสังคมไปสู่การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ทำให้การพัฒนานำไปสู่สังคมคุณภาพที่มีความสมดุลพอดี เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก นับเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตและคุณค่าทางสังคมที่ดี ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน อันนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมต่อ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง, 2553, หน้า 4)

ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง

ที่ตั้ง

ตำบลเกาะกลางตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ห่างจากจังหวัดกระบี่ ประมาณ 80 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเกาะลันตา ประมาณ 10 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลคลองยาง ฝั่งทะเลอันดามัน

ทิศใต้ ติดต่อกับทะเลอันดามัน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับทะเลอันดามัน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลอันดามัน

พื้นที่ตำบล

ตำบลเกาะกลาง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 100.01 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 62,507.5 ไร่ แยกเป็น

พื้นที่ทำการเกษตร 21,565 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.50

พื้นที่ป่าไม้ 13,250 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.20

พื้นที่ป่าชายเลน 11,072 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.71

พื้นที่อื่น ๆ 16,620 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.59

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและเนินเขาสลับกัน มีลักษณะเป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร

ลักษณะภูมิอากาศ

มีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ทำให้อุณหภูมิในแต่ละฤดูกาลไม่แตกต่างกันมากนัก ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในเดือน เมษายน ถึงเดือนกันยายน และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในเดือนตุลาคม ถึงเดือนมีนาคม มีฝนตกชุก และมีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือน พฤษภาคม และฤดูฝน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือน ธันวาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,905 - 2,174 มิลลิเมตร/ปี

จำนวนหมู่บ้าน/ ประชากร

ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน มีประชากรรวม 7,472 คน ชาย 3,774 คน หญิง 3,698 คน จำนวนครัวเรือน 1,691 ครัวเรือน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ชื่อหมู่บ้าน จำนวนประชากร และจำนวนครัวเรือนในตำบลเกาะกลาง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	ชาย	หญิง	ครัวเรือน
1	บ้านราปู	897	446	451	235
2	บ้านร่ำหมาด	1,020	506	514	227
3	บ้านปากคลอง	260	122	138	54
4	บ้านคลองย้าหนด	1,213	628	585	276
5	บ้านล็กี	866	439	427	190
6	บ้านนาทุ่งกลาง	1,031	529	502	240
7	บ้านอ่าวทองหลาง	234	119	115	64
8	บ้านหัวหิน	973	494	479	205
9	บ้านท่าคลอง	390	203	187	85
10	บ้านขุนสมุทร	588	288	300	122
รวม		7,472	3,774	3,698	1,691

ที่มา: งานทะเบียนราษฎร์ ที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา กรมการปกครอง มิถุนายน 2553

การนับถือศาสนา

ราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ 98% นับถือศาสนาพุทธประมาณ 2% มีมัสยิดประจำหมู่บ้านละ 1 แห่ง ยกเว้นบ้านคลองย้าหนด และบ้านนาทุ่งกลาง มีมัสยิด 2 แห่ง รวมมัสยิดทั้งหมด 12 มัสยิด

ตารางที่ 2 รายชื่อมัสยิดในแต่ละหมู่บ้านของตำบลเกาะกลาง

ที่	ชื่อมัสยิด	หมู่บ้าน
1	มัสยิดบ้านรำปูลู	หมู่ที่ 1 บ้านรำปูลู
2	มัสยิดบ้านรำหมาด	หมู่ที่ 2 บ้านรำหมาด
3	มัสยิดบ้านปากคลอง	หมู่ที่ 3 ปากคลอง
4	มัสยิดคลองย้าหนัด	หมู่ที่ 4 บ้านคลองย้าหนัด
5	มัสยิดคลองไต่ะหลัง	หมู่ที่ 4 บ้านคลองย้าหนัด
6	มัสยิดบ้านลิกี	หมู่ที่ 5 บ้านลิกี
7	มัสยิดคารุลมุตตากิน	หมู่ที่ 6 บ้านนาทุ่งกลาง
8	มัสยิดอ่าวนุนไต้ด	หมู่ที่ 6 บ้านนาทุ่งกลาง
9	มัสยิดบ้านอ่าวทองหลาง	หมู่ที่ 7 บ้านอ่าวทองหลาง
10	มัสยิดคารุสซุลนะห์	หมู่ที่ 8 บ้านหัวหิน
11	มัสยิดบ้านนูลูเอียะซาน	หมู่ที่ 9 ท่าคลอง
12	มัสยิดบ้านขุนสมุทร	หมู่ที่ 10 บ้านขุนสมุทร

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง, 2552

การประกอบอาชีพ

1. เกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม ทำนา ปลูกผัก ปลูกพืชไร่ เช่น สับปะรด แตงโม เป็นต้น
2. ประมง เป็นการทำประมงด้วยเรือขนาดเล็ก (เรือหางยาว) รวมถึง กระจกปลา บ่อกุ้ง
3. อาชีพอื่น ๆ เช่น ค้าขาย รับจ้างทั่วไป รับราชการ เป็นต้น

สรุปรายรับ/ รายจ่าย

ตารางที่ 3 รายรับรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง ย้อนหลัง 4 ปี

ปีงบประมาณ	รายได้	รายจ่าย
ปีงบประมาณ 2548	18,498,969.62 บาท	14,370,758.50 บาท
ปีงบประมาณ 2549	18,689,757.25 บาท	16,087,402.37 บาท
ปีงบประมาณ 2550	20,132,777.60 บาท	18,794,191.32 บาท
ปีงบประมาณ 2551	24,692,535.05 บาท	24,067,166.45 บาท

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง 2552

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ มีดังนี้

อาภรณ์ วัชร (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลวังตะเคียนในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน รวมถึงศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ 1,967 ครัวเรือน โดยสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนและเชิงระบบมาได้ 340 ครัวเรือน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความสัมพันธ์ Chi - Square ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลวังตะเคียนมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาโครงการ และในด้านการดำเนินงาน ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมน้อยคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผล ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน คือ ความสนใจในงานพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ระดับความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และบริการสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ โดยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ชักชวน ชี้นำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้การให้บริการสาธารณประโยชน์ที่มีคุณค่าแก่ชุมชนยังเป็นเครื่องจูงใจให้ประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นบุคลากรที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากงบประมาณหมวดเงินเดือนของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 184 องค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีความพยายามที่จะปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำ

แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แต่องค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนยังปฏิบัติไม่ครบตามกระบวนการที่ระเบียบกำหนด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี และการนำเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะก่อนจะมีการประกาศใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องของระเบียบเท่าที่ควร สำหรับประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปี 2545 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้พบว่ายังอยู่ในระดับน้อย ทำให้เห็นว่าประชาชนยังไม่ค่อยจะให้ความสนใจในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร เช่นในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่นและการเข้าร่วมตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอาจส่งผลให้การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

บุญเรือน แยมกลีบ (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน โดยมีปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ความคาดหวังต่อประโยชน์ ความต้องการเกียรติยศ ความศรัทธาในผู้นำหมู่บ้าน รวมทั้งศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างคือประชากรในจังหวัดชลบุรี จำนวน 360 คนจากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ความศรัทธาในผู้นำหมู่บ้านปัจจัยความคาดหวังต่อประโยชน์ และปัจจัยด้านความต้องการเกียรติยศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ เกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้านเป็นบางครั้งบางคราว แต่ประชาชนส่วนมากไม่ได้เข้าร่วมตรวจสอบการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

นที ดิษฐบรรจง (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลและศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน

พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยศึกษาจากประชาคมหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 116 คน ผลการศึกษาพบว่าประชาคมหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลค่อนข้างต่ำ โดยผู้ที่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี เพศชาย มีอาชีพเกษตรกรกรรม และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาคมที่มี อายุ เพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

ทศพล มุ่งประสงค์ธนา (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 ของเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 และเพื่อศึกษาปัญหาในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 ของเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากประชากรศึกษากลุ่มคณะกรรมการชุมชนจำนวน 73 คน ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 สูงเป็นอันดับแรกคือ ด้านการดำเนินงานอันดับสองคือ ด้านการวางแผน อันดับสามคือ ด้านการตัดสินใจ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการประเมินผล และติดตามการดำเนินงาน สำหรับปัญหาในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนย่อยในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 โดยภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาในการมีส่วนร่วมที่พบมากเป็นอันดับแรกคือ ปัญหาด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์อันดับสองคือ ปัญหาด้านระบบงาน และการวางแผน อันดับสามคือ ปัญหาด้านบุคลากร และอันดับสุดท้ายคือ ปัญหาด้านการประสานงาน

พิศมัย บุญเลิศ (2548, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชนและหัวหน้าครัวเรือนที่มีบ้านเรือนอยู่ในเทศบาลนครสมุทรปราการ จำนวน 115 คน ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ

ระหว่าง 41 - 50 ปี มีอาชีพรับจ้าง มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีรายได้ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท/ เดือน เป็นสมาชิกกลุ่ม มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 10 ปี การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการพบว่าประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมมาก การศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกกลุ่มของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และข้อเสนอแนะที่สำคัญของประชาชน เทศบาลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมมือกันทำงานให้หน่วยงานของเทศบาลปฏิบัติงานตามแผนงาน/ โครงการ ช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยในชุมชนและจัดให้มีการพบปะปรึกษากับชุมชนให้มากกว่าเดิม

จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอ บ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด ด้านร่วมวางแผน ด้านร่วมปฏิบัติงาน, ร่วมกิจกรรม ด้านการติดตามตรวจสอบและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด ใช้กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์) ซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด จำนวน 316 คน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุ 36 - 60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า หมู่บ้านที่อาศัย หมู่ที่ 4 สถานภาพสมรสแต่งงาน อาชีพเกษตรกรกรรม มีการพูดคุยกันในครอบครัวและช่องทางรับรู้ข่าวสารการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุดโดยหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุดอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าความสัมพันธ์ข้อมูลทั่วไปด้านเพศกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความสัมพันธ์ข้อมูลทั่วไปด้านอายุ การศึกษา หมู่บ้านที่อาศัย สถานภาพสมรส อาชีพ การพูดคุยกันในครอบครัวและช่องทางรับรู้ข่าวสารการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภราดร บุตรบุญ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานหมู่บ้าน: ศึกษากรณีกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานหมู่บ้าน โดยมีปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งในหมู่บ้าน ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการปกครองระดับหมู่บ้าน ความคาดหวังในผลประโยชน์ส่วนรวมทัศนคติต่อตัวผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตามกฎหมายทะเบียนราษฎรอยู่ในเขตหมู่บ้านของกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน จำนวน 480 คน จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งในหมู่บ้าน และปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการปกครองระดับหมู่บ้าน ความคาดหวังในผลประโยชน์ส่วนรวม ทัศนคติต่อตัวผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานหมู่บ้านระดับสูง เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงมากและระดับสูงเมื่อเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในระดับสูงมาก เข้ามามีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ด้านการรับฟัง ด้านการติดตามประเมินผล

เมตตา สันยบุตร (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML): ศึกษากรณีหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านร่ม อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) และเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ของประชาชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษารายได้ อาชีพ ประสบการณ์การเข้าร่วมดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐ บทบาทในสังคมและความเชื่อถือศรัทธาในโครงการ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี มีการศึกษาระดับไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 7 มีอาชีพทางเกษตรกรรม มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 13,000 บาท เคยมีประสบการณ์ในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐ มีบทบาทในสังคมอยู่ในระดับปานกลาง มีความเชื่อถือศรัทธาในโครงการอยู่ในระดับสูง และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในด้านการร่วมคิดหาแนวทางดำเนินงาน การร่วมตัดสินใจ การเข้าร่วมดำเนินงาน และการร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและประสบการณ์การเข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

แต่พบว่า ปัจจัยด้านรายได้ บทบาทในสังคมและความเชื่อถือศรัทธาในโครงการมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ของประชาชน หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านร่ม อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อารียา บุญเปลื้อง (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่: เปรียบเทียบชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยภูเขา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเปรียบเทียบระหว่างผู้นำชาวไทยพื้นราบกับผู้นำชาวไทยภูเขา และเพื่อศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา กลุ่มตัวอย่างคือชาวไทยพื้นราบกับผู้นำชาวไทยภูเขา จำนวน 250 คน ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้นำชาวไทยพื้นราบและผู้นำชาวไทยภูเขาในครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาความแตกต่างในแต่ละด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (ดำเนินการ) ทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขามีส่วนร่วมในระดับ ปานกลาง การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า ผู้นำชาวไทยพื้นราบมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับปานกลาง ส่วนชาวไทยภูเขามีระดับการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในระดับน้อย การมี ส่วนร่วมประเมินผลทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ผลการ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้นำชาวไทยพื้นราบกับผู้นำชาวไทยภูเขาพบว่า มีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการประสานยุทธศาสตร์การพัฒนา และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาจังหวัดและอำเภอ และการมีส่วนร่วมประเมินผลเกี่ยวกับการท้องถิ่น ปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แต่งตั้งผู้นำท้องถิ่นเป็นคณะกรรมการประเมินผลแผนงาน/ โครงการ และร่วมตรวจสอบ วิเคราะห์ และประสานแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับแผนพัฒนา จังหวัด อำเภอ และแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัด อำเภอ และตำบล ผลสืบเนื่องมาจากผู้นำท้องถิ่นชาวไทยภูเขาขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการวางแผนพัฒนา ท้องถิ่นในเชิงยุทธศาสตร์ และขาดความรู้ในกระบวนการวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่น ตนเอง และขาดการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

กฤตภาส อิศราพานิช (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีจังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี

2) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 4) เพื่อศึกษาผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยศึกษาจาก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน และกลุ่มตัวอย่างจากข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี จำนวน 400 คน

ผลการศึกษา พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก 2) ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนมาก (ร้อยละ 83.40) มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาท้องถิ่นมาก 3) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า อายุ การศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่งภูมิฐานะที่อยู่อาศัย อาชีพ รายได้ การได้รับข่าวสารการพัฒนาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการพัฒนาท้องถิ่น 4) ผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม พบว่า ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมาก

จิตติชัย คอกไม้ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML): กรณีศึกษา อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) กรณีศึกษา: อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยศึกษาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและคณะทำงานตามโครงการ SML ในหมู่บ้านต่าง ๆ ตลอดจนเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนและคณะทำงาน ใช้กลุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้านขนาดเล็ก (S) จำนวน 10 หมู่บ้าน หมู่บ้านขนาดกลาง (M) จำนวน 24 หมู่บ้าน และหมู่บ้านขนาดใหญ่ (L) จำนวน 5 หมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในภาคประชาชนจำนวน 400 ตัวอย่าง และในภาคคณะทำงานจำนวน 196 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในภาพรวมมีส่วนร่วมมากอยู่ในระดับ 3.75 และเมื่อเปรียบเทียบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าเพศชายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าเพศหญิง ขณะเดียวกันพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอายุต่างกันและประกอบอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นที่น่าสังเกตว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่

มีวุฒิการศึกษาต่างกันหรือมีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกัน สำหรับผลการศึกษาของคณะทำงาน (SML) พบว่าคณะทำงานมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากในระดับ 3.86 และเมื่อเปรียบเทียบกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ของคณะทำงานปรากฏว่า คณะทำงานมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้โครงการ SML ถือเป็นอีก หนึ่งโครงการประชานิยมของรัฐบาล พ.ต.ท. (ดร.) ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ประสบความสำเร็จสามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชนมาก เป็นประวัติดีการเกิดรูปแบบบริหารจัดการโดยประชาชนแก้ปัญหาของชุมชนมีการวิเคราะห์และวางแผนการใช้ประโยชน์ในโครงการร่วมกันอย่างยั่งยืน

เกศินี พรหมตัน (2550, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549 - 2551) ของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549 - 2551) ของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและจุดแข็งในการจัดทำแผนพัฒนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน โดย การเชิญประชุมเข้าร่วมประชุมในแต่ละหมู่บ้านและการประชุมประชาคมรวม โดยจัดที่สำนักงานเทศบาลตำบลแม่โจ้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เข้ามาติดต่อกับราชการกับเทศบาล จำนวน 404 คน จากการศึกษาพบว่าสมาชิกในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ ไม่ค่อยเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหา ส่วนใหญ่ยังคิดว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการและภาครัฐ ส่วนปัญหาและข้อจำกัดของงบประมาณ สายการปฏิบัติงานการบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนทำให้โครงการที่บรรจุไว้ในแผนไม่ได้รับการดำเนินการอย่างแท้จริง

พิภพ กิตติกา (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันมหาพล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่เพื่อสำรวจระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันมหาพล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเพื่อวิเคราะห์ถึงรูปแบบลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันมหาพล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อสำรวจปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนตามที่กฎหมายกำหนด กลุ่มตัวอย่างคือประชากรใน ตำบลสันมหาพล จำนวน 378 ราย ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล

สัมมนาพล อยู่ในระดับมาก

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำประชาคม - การจัดทำแผนเทศบาล อยู่ในระดับมาก แต่กลับมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง

3. รูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วม พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วยความสมัครใจตามสิทธิหน้าที่ สามารถเสนอปัญหาของหมู่บ้านได้อย่างอิสระ ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานและสิทธิที่ชอบธรรม ขณะที่ประชาชนมีความเห็นว่าผู้บริหารมีนโยบายแต่ไม่ชัดเจน ไม่มีความจริงจังในการแก้ปัญหาให้แก่ท้องถิ่น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของหมู่บ้านอย่างจริงจัง การทำงานขาดความโปร่งใส มีการคอร์รัปชัน และโครงการไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควรเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลสัมมนาพลไม่มาก

นันทวรรณ ไพบูลย์รัฐดิพรชัย (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของประชาชน และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลธงชัย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลธงชัย จำนวน 374 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลธงชัย อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากที่สุดคือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

อดิสรณ์ ชัดสีใส (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อระบุปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเชียงดาว และกลุ่มประชาชนในอำเภอเชียงดาว จำนวน 591 คน ผลการศึกษาสรุป ได้ดังนี้

1. กระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา

ท้องถิ่น ประกอบด้วย ขั้นตอนการเตรียมการจัดทำแผน การรวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญ การวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาของท้องถิ่นในปัจจุบัน การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดพันธกิจ การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนา การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ และร่วมตรวจสอบกระบวนการจัดทำแผนทุกขั้นตอน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกโครงการ กิจกรรม เสนอปัญหา มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น การทำประชาคม มีส่วนร่วมในการใช้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางครั้งเท่านั้น ทั้งนี้ประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากนัก มองว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐ และตนเองขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

3. ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่าประชาชนไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำแผนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับทราบและเข้าใจ

4. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการประสานงานขอความร่วมมือ สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ และจังหวัด ปัญหาการสื่อสารกับประชาชนในชุมชน/ หมู่บ้านชาวไทยภูเขา ขาดข้อมูลที่ทันสมัย ระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาฯ เร่งรีบ และบางส่วนมีความเห็นว่า ขาดการคำนึงถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

จากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่หลากหลายได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางนโยบาย การมีส่วนร่วมในการปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการลงทุน การมีส่วนร่วมในการรับรู้ รับฟัง การมีส่วนร่วมในการประชุม ซึ่งเมื่อพิจารณาก็จะเห็นว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญซึ่งมีผู้ให้แนวคิดและผู้วิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพูดถึงมากที่สุดมีอยู่ 4 ลักษณะ

คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเห็นได้จาก ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลำดับที่	ผู้ให้แนวคิด/ ผลงานวิจัย	ตัวแปร (การมีส่วนร่วม)											
		ร่วมในการตัดสินใจ	ร่วมในการปฏิบัติการ	ร่วมในผลประโยชน์	ร่วมในการประเมินผล	ร่วมวางแผน	หาแนวทางในการแก้ปัญหา	ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา	ร่วมวางนโยบาย	ร่วมปรับปรุง	ร่วมลงทุน	ร่วมในการรับรู้/ รับฟัง	ประชุม
ผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม													
1.	โคเฮนและฮอฟสตัฟฟ์ (1977)	✓	✓	✓	✓								
2.	World Health Organization [WHO] (1981)		✓	✓		✓							
3.	อลัน รพีพัฒน์ (2525)		✓		✓		✓	✓					
4.	ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527)	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓		
5.	เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527)	✓	✓		✓			✓					
6.	อรพินท์ สพฤกษ์ชัย (2550)	✓		✓	✓		✓					✓	
7.	ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2553)		✓	✓	✓	✓		✓			✓		
รวม		4	6	4	6	2	3	4	1	1	2	1	0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้แนวคิด/ ผลงานวิจัย	ตัวแปร (การมีส่วนร่วม)											
		รู้หนังสือระดับประถม	ร่วมในเวทีประชุมระดับหมู่บ้าน	ร่วมในเวทีประชุมระดับตำบล	ร่วมในเวทีประชุมระดับอำเภอ	ร่วมในเวทีประชุมระดับจังหวัด	ร่วมในเวทีประชุมระดับภาค	ร่วมในเวทีประชุมระดับประเทศ	ร่วมในเวทีประชุมระดับนานาชาติ	ร่วมในเวทีประชุมระดับนานาชาติ	ร่วมในเวทีประชุมระดับนานาชาติ	ร่วมในเวทีประชุมระดับนานาชาติ	ร่วมในเวทีประชุมระดับนานาชาติ
ผลงานวิจัย													
1.	อาภรณ์ วัชร (2545)	✓			✓								✓
2.	พวงทอง โยธาใหญ่ (2545)	✓	✓	✓	✓								
3.	บุญเรือน เข้มกลีบ (2546)	✓	✓		✓							✓	
4.	นที ดิษฐบรรจง (2546)	✓	✓									✓	
5.	ทศพล มุ่งประสงค์นา (2547)	✓	✓	✓		✓							
6.	พิศมัย บุญเลิศ (2548)	✓	✓	✓	✓								
7.	จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์ (2548)		✓		✓	✓							
8.	ภราดร บุตรบุญ (2548)	✓	✓		✓							✓	✓
9.	เมตตา สันยบุตร (2548)	✓	✓	✓			✓						
10.	อารียา บุญเปื้อง (2549)	✓	✓	✓	✓								
11.	กฤตภาส อิศราพานิช (2549)	✓									✓		✓
12.	จิตติชัย ดอกไม้ (2549)	✓	✓	✓		✓		✓					✓
13.	เกศินี พรหมตัน (2550)	✓	✓	✓	✓								
14.	พิภพ กิตติกา (2550)	✓	✓	✓	✓								
15.	นันทวรรณ ไพบูลย์จิตติพรชัย (2550)				✓	✓							
16.	อดิสรณ์ ชัดสีใส (2551)	✓	✓	✓	✓								
รวม		14	13	9	11	4	1	1	0	0	1	3	4

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 59 - 76 อ้างถึงใน สุขกิจ สารปริง, 2549, หน้า 8 - 10) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การจัดทำแผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่
ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. อาชีพ
4. การศึกษา
5. รายได้

ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอกะลันตา
จังหวัดกระบี่

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย